

УДК 631.526.3:635.657

СОРТОВИЙ СКЛАД НУТУ ТА ЇХ ПРОДУКТИВНІСТЬ У ПРАВОБЕРЕЖНОМУ ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ

Гончар Л.М.

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Із року в рік умовна лінія посухи поступово переміщується на північ, досягаючи зараз південної Лісостепової зони. За прогнозами спеціалістів такі процеси будуть поглиблюватись у наступні роки. Тому розширення набору сільськогосподарських культур, які одночасно є поліпшувачами ґрунтів і стійкими до посушливих умов довкілля, набуває значної актуальності. Якраз до цієї групи і належить нут, який до недавнього часу практично не культивували на наших полях.

Нут виділяється найвищою серед зернобобових культур посухо-, жаро- та холодостійкістю, тому його, як правило вирощують в тих зонах, де інші культури не здатні давати економічно обґрунтованого врожаю. Крім того, він відноситься до групи зернобобових, які здатні засвоювати азот із атмосфери за рахунок симбіотичної здатності бульбочкових бактерій, які розвиваються на його корінні. Таким чином, нут є досить цінним попередником для багатьох сільськогосподарських культур, особливо пшениці озимої.

Мета наших досліджень полягала у встановленні врожаю насіння рекомендованих до застосування сортів нуту та розробці головних елементів технології їх вирощування у Правобережному Лісостепу України.

Досліди проводили у стаціонарному досліді кафедри рослинництва Національного університету біоресурсів і природокористування України ВП «Агрономічна дослідна станція» (с. Пшеничне Васильківського району Київської області) та лабораторії кафедри рослинництва. Ґрунт дослідної ділянки чорнозем типовий малогумусний грубопилувато-суглинковий. Досліджували сорти: Розанна, Тріумф, Пам'ять, Буджак, Пегас та Одисей.

Сорт Пегас відносяться до *desi* типу, тобто мають забарвлену в коричневий колір насінневу оболонку. Інші сорти входять до групи *kabuli*, тобто колір їх насіння є білим, жовтим або кремовим. Крім того, Тріумф та Буджак мають крупне насіння, маса 1000 насінин знаходиться в межах 370–420 г. Інші сорти характеризуються середнім розміром насіння (280–310 г).

Найвищий урожай мав місце у 2015 році, коли склалися сприятливі умови для росту та розвитку рослин. Мінімальний урожай цього року (2,26 т/га) дав сорт Одисей, максимальний (3,18 т/га) спостерігали у сорту Буджак. У несприятливому 2014 році урожайність була дуже низькою у всіх сортів у зв'язку з великою кількістю опадів та температурою повітря (яка тривалий час була нижче 20 °С) під час цвітіння, що негативно вплинуло на зав'язування бобів та формування насіння.

Таким чином, введення нуту в сівозміни дуже посушливої зони України дозволяє у середньому одержувати 1,2–1,5 т/га його насіння. Шляхом

комплементарного добору штаму бульбочкових бактерій та сорту нуту забезпечується збільшення урожаю насіння на 3,0–3,2 т/га.

УДК 633.854.78:631.543

**ВПЛИВ СТРОКІВ СІВБИ ТА ШИРИНИ МІЖРЯДЬ НА
ФОРМУВАННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ СОНЯШНИКА**

Горбатюк Е. М., Гарбар Л. А.

Національний університет біоресурсів і природокористування України

З появою у виробництві нових гібридів соняшнику особливого практичного значення набуває встановлення для них оптимальних параметрів основних агротехнічних прийомів вирощування, зокрема строків та способів сівби, що дозволить більш повно реалізувати їх біологічний потенціал. Літературні дані засвідчують, що найбільш ефективно використовують родючість ґрунту і саме тому дають найбільший урожай насіння і вихід олії посіви соняшника з густотою, яка забезпечує завчасно початок конкуренції, в результаті чого до цвітіння рослини встигають поглинути запаси поживних речовин із ґрунту і, в деякій мірі, пригнічують ріст вегетативних органів до початку росту насіння. Строки сівби та ширина міжрядь за вирощування соняшника не є чітко визначеним показником, а потребує уточнення залежно від гібриду, ґрунтово-кліматичних особливостей зони вирощування, добрив, способу сівби та інших елементів технології.

Надмірне загущення посівів призводить до зниження врожайності соняшника у зв'язку з посиленням конкуренції між рослинами. У посівах з високою густотою стояння рослин спостерігається більша витрата запасів вологи до настання генеративного періоду. За рівномірного розміщення рослин на площі їх взаємне пригнічення починається пізніше. Встановлено також, що в густіших посівах взаємне пригнічення рослин починає негативно впливати на формування вегетативної маси агроценозу починаючи з фази бутонізації.

Метою наших досліджень було вивчення впливу строків сівби та ширини міжрядь нових гібридів соняшнику на формування продуктивності культури в умовах Степу на чорноземах типових малогумусних.

Предметом дослідження були посіви соняшнику гібридів Форвард, Ясон, PR64F50, PR64A15, PR64A89.

Дослідження проводили відповідно до загальноприйнятих методик. Польові досліді закладали за методом розщеплених ділянок. Дослід трифакторний. *Фактор А* – гібриди: Форвард, Ясон, PR64F50, PR64A15, PR64A89. *Фактор В* – ширина міжрядь: 35, 45, 70 см. *Фактор С* – строки сівби: 1) ранній – за досягнення температури ґрунту на глибині 6-8 см 6-8 °С; 2) рекомендований – за 10-12 °С; 3) пізній – за 14-16 °С.